

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Rapport. Skolpliktsärenden, 2026:1

Förlag till beslut

Rapporten godkänns.

Sammanfattning

Ansvar för skolpliktens fullgörande är enligt skollagen tredelad mellan vårdnadshavare, hemkommunen och huvudmannen. Alla skolpliktiga barn ska delta i den verksamhet som anordnas i skolan, om barnet inte har giltiga skäl att utebli. Ett giltigt skäl är till exempel anmäld sjukfrånvaro eller beviljad ledighet.

Skolpliktsärenden är ett samlingsbegrepp för ärenden där kommunen bevakar, prövar eller följer upp att skolpliktiga barn fullgör sin skolgång och får tillgång till sin rätt till utbildning.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen rapporterar halvårsvis en sammanställning till barn- och utbildningsnämnden om de skolpliktsärenden som hanterats enligt skollagen.

- Inför läsåret 2026/2027 har det inkommit fem ansökningar om uppskjuten skolplikt där tre har beviljats.
- Under vårterminen 2026 har förvaltningen identifierat och följt upp 25 elever som är folkbokförda på Gotland som saknar en skolplacering inom det svenska skolväsendet.
- Under vårterminen 2026 har ingen elev fullgjort skolplikten på annat sätt.
- Under vårterminen 2026 har 28 frånvaroutredningar inletts.
- Under vårterminen 2026 har det inte förekommit några ärenden om vite.

Ärendebeskrivning

Skollagens utgångspunkt är att alla skolpliktiga barn ska delta i den verksamhet som anordnas i skolan, om barnet inte har giltiga skäl att utebli. Ett giltigt skäl är till exempel anmäld sjukfrånvaro eller beviljad ledighet. Skolplikt gäller dock inte barn som varaktigt vistas utomlands eller vars förhållanden är sådana att det uppenbarligen inte kan begäras att barnet ska gå i skola.

Ansvar för skolpliktens fullgörande är enligt skollagen tredelad mellan vårdnadshavare, hemkommunen och huvudmannen:

- Barnets vårdnadshavare ansvarar för att barnet kommer till skolan och för att uppmäna barnet till att delta i utbildningen. (skollagen 7 kap. 1 §)

- Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i kommunens utbildningsverksamhet på något annat sätt får den utbildning barnet har rätt till. (7 kap 21 §)
- Huvudmannen för den skola där en elev är inskriven ska se till att eleven fullgör sin skolgång. (7 kap 22 §)

Ett skolpliktsärende är ett ärende där kommunen, utifrån sitt ansvar enligt skollagen behöver bevaka, pröva eller följa upp om ett skolpliktigt barn fullgör sin skolgång och får tillgång till den utbildning barnet har rätt till. Begreppet omfattar bland annat skolpliktsbevakning, uppskjuten skolplikt, varaktig utlandsvistelse, fullgörande av skolplikt på annat sätt samt upprepad eller längre frånvaro där elevens skolgång behöver utredas och följas upp.

Ärendena hanteras och följs upp inom utbildnings- och arbetslivsförvaltningen genom olika processer, bland annat avdelningen stöd- och utvecklings skolpliktsbevakning och grundskolornas frånvaroutredningar. Förvaltningen lämnar halvårsvis en sammanställning till barn- och utbildningsnämnden över de skolpliktsärenden som hanterats.

Uppskjuten skolplikt

Om det föreligger särskilda skäl kan vårdnadshavare begära att skjuta upp skolplikten ett år för eleven. Uppskjuten skolplikt innebär att barnet fortsatt har rätt till en placering i förskolan och att skolplikten i stället träder i kraft höstterminen det år som eleven fyller sju år. (7 kap 10 §)

Ett beslut om uppskjuten skolstart är ett stort ingripande eftersom det inkräktar på barnets rätt till utbildning. Möjligheterna att fatta ett sådant beslut är därför begränsade. Enligt förarbetena kan särskilda skäl exempelvis vara att barnet har en funktionsnedsättning eller en sjukdom. Uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare och kan överklagas till Skolverkets överklagandenämnd.

- Inför läsåret 2026/2027 har det inkommit fem ansökningar om uppskjuten skolplikt där tre har beviljats.

Skolpliktsbevakning

Inom ramen för hemkommunens skolpliktsansvar utförs skolpliktsbevakning genom regelbundna kontroller. Region Gotlands elevregister har en koppling till folkbokföringen med aviseringar från Skatteverket som informerar om eventuella förändringar kring ett barns bosättning. Detta för att uppmärksamma barn som är folkbokförda på Gotland, men inte har en känd skolplacering. Regelbundna kontroller av folkbokföring och skolplacering görs av skolpliktshandläggare inom UAF vid avdelningen stöd- och utveckling.

Varaktigt vistande utomlands

I skollagen undantas vissa barn från reglerna om skolplikt och rätt till utbildning, nämligen barn som visserligen räknas som bosatta i Sverige men som rent faktiskt varaktigt vistas utomlands. (7 kap 2 §).

Med varaktig vistelse utomlands avses, enligt praxis, en sammanhängande vistelse i annat land om minst sex månader. När en sådan anmälan inkommer till utbildnings- och arbetslivsförvaltningen genomförs en individuell prövning i varje enskilt ärende. Beslut om skolpliktens upphörande fattas därefter av chef för grundskolan.

- Under vårterminen 2026 är det cirka 25 elever som är folkbokförda på Gotland som saknar en skolplacering inom det svenska skolväsendet. Majoriteten av dessa elever har anmält att skolplikten ska upphöra på grund av varaktig utlandsvistelse.

I ett fåtal av fallen har skolpliktshandläggare inte lyckats etablera kontakt med barn eller vårdnadshavare. Dessa barn antas i många fall ha återvänt till sitt tidigare hemland utan att skolan har informerats. I dessa situationer vidtas grundliga efterforskningsåtgärder. Skolpliktshandläggaren försöker bland annat få kontakt genom brev, mejl och telefonsamtal, och underrättar därefter berörda myndigheter såsom socialtjänsten, Försäkringskassan och Skatteverket för att säkerställa att skolpliktsbevakningen hanteras korrekt. Syftet är att klarlägga barnets faktiska vistelseort och att säkerställa att barnet får tillgång till utbildning i enlighet med gällande regelverk.

Fullgörande av skolplikt på annat sätt

Ett skolpliktigt barn kan få medges rätt att fullgöra skolplikten på annat sätt. Det innebär att ett barn får delta i utbildning utanför den ordinarie skolverksamheten på annan lämplig plats, till exempel i annat land, om det finns synnerliga skäl. För att ansökan ska kunna beviljas krävs att samtliga tre kriterier är uppfyllda

1. Verksamheten som erbjuds eleven framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står till buds i till exempel grundskolan
2. Behovet av insyn i verksamheten kan tillgodoses
3. Det finns synnerliga skäl (24 kap 23-25 §§)

Bestämmelsen ska tillämpas med stor restriktivitet och det krävs att det finns mycket starka skäl i det enskilda fallet för att hemkommunen ska kunna bevilja ansökan om att fullgöra skolplikten på annat sätt.

- Under vårterminen 2026 har ingen elev fullgjort skolplikten på annat sätt.

Frånvaroutredningar

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro ska rektor se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. (skollag 7 kap 19 §)

Orsakerna till skolfrånvaro är ofta komplexa och beror vanligtvis på flera samverkande faktorer kring eleven. I många ärenden behöver skolan samverka med andra aktörer, exempelvis genom FOSSAM (Första linjen, socialtjänst och

skola i samverkan) och SIP (samordnad individuell plan), för att identifiera behov och besluta om insatser som kan stödja eleven till ökad närvaro.

Skolorna arbetar systematiskt med skolfrånvaro genom att kartlägga frånvaron tillsammans med eleven och identifiera åtgärder som kan bidra till ökad närvaro. Skolans frånvaroutredningar upprättas och dokumenteras i det digitala journalsystemet Prorenata. Ur systemet kan förvaltningen ta del av rapporter månadsvis, som visar en sammanställning av de frånvaroutredningar som påbörjats.

- Mellan 2026-01-01 och 26-06-30 har 28 frånvaroutredningar inletts. Det motsvarar utredning för 0,5 procent av alla elever i Gotlands samtliga grundskolor.

Eftersom statistiken påbörjades under april 2025 finns ingen jämförande siffra från tidigare år.

Vitesutdömande

Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång får hemkommunen under vissa förutsättningar förelägga elevens vårdnadshavare att se till att eleven kommer till skolan. (7 kap 23 §)

Ett vitesföreläggande bör användas restriktivt och bör i första hand vara förbehållet situationer då vårdnadshavare medvetet obstruerar skolpliktens fullgörande.

- Under vårterminen 2026 har det inte förekommit några ärenden om vite.

Bedömning

Arbetet med skolpliktsärenden bedrivs på ett strukturerat sätt och att det finns en etablerad systematik för att bevaka barns rätt till utbildning.

Skolpliktsbevakningen ger förutsättningar att uppmärksamma barn som är folkbokförda på Gotland men saknar känd skolplacering och skolornas frånvaroutredningar utgör en viktig del av huvudmannens arbete med att säkerställa att elever fullgör sin skolgång.

Frånvaroärendena ofta är komplexa och kräver fortsatt samverkan mellan skola, elev, vårdnadshavare och vid behov andra myndigheter. Det är därför angeläget att förvaltningen även fortsättningsvis följer utvecklingen genom skolpliktsbevakning, rapportering av frånvaroutredningar och uppföljning av de ärenden där elevens skolgång eller faktiska vistelseort behöver klarläggas.

Sammantaget är bedömningen att nuvarande arbetssätt bidrar till att skolpliktsansvaret hanteras i enlighet med skollagens krav men att fortsatt uppföljning är nödvändig för att säkerställa likvärdighet, rättssäkerhet och barnets rätt till utbildning.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2026-07-03

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Bo Eriksson
Avdelningschef stöd och utveckling